

علی حسینی خواه^۱

"تعلیم و تربیت نظامی است که مدرسه زیرنظام آن محسوب می‌شود. از این رو، برای ایجاد تغییرات گسترده در نظام کلان تعلیم و تربیت، ناگزیر از همکاری و همراهی زیرنظام‌های آن هستیم. به بیان دیگر، تا سطح خرد (مدرسه و کلاس درس) مایل به قبول تغییر نباشد، در سطح کلان، تغییر و تحول رخ نخواهد داد."^۱

Seymour B. Sarason (1919-2010)

شرح حال شخصی و علمی

سَرَسون در سال ۱۹۱۹، در خانواده یهودی مهاجر و از طبقه کارگر، در بروکلین نیویورک بدنیا آمد. تحصیلات اولیه را در همان شهر سپری کرده و در دبیرستان دچار فلج عضو می‌شود. همین مسأله باعث می‌شود، بعدها به روانشناسی بالینی (بویژه شاخه کودکان معلول و ناتوان ذهنی) علاقه‌مند شود. با وجود معلولیت جسمی، به فکر ادامه تحصیل می‌افتد؛ چون می‌خواست به ادامه‌ی حکومت فقر در خانواده‌اش خاتمه دهد. در ۱۶ سالگی و در سال ۱۹۳۵ در آزمون ورودی دانشگاه قبول می‌شود، به این امید که در رشته‌ی سیاست ادامه تحصیل دهد؛ چرا که به مارکس و نظریه‌های او علاقه‌مند شده بود، اما بعد از مدت کوتاهی، تغییر مرام داده و رشته «روانشناسی» را بر می‌گزیند. سَرَسون در سال ۱۹۳۹ پس از اتمام دوره کارشناسی، برای ادامه تحصیل در مقطع کارشناسی ارشد به دانشگاه کلارک واقع در ماساچوست می‌رود.^۲

سَرَسون به محض فارغ‌التحصیل شدن از دانشگاه کلارک، آزمون «خدمات مدنی برای روان‌شناسان»^۲ را با موفقیت می‌گذراند و در سن ۲۳ سالگی در یک مؤسسه‌ی جدید و مبتکر، متعلق به «مدرسه کارآموزی ساوثبری»^۳ استخدام می‌شود. در این مؤسسه، نگاه انسانی و غم‌خوارانه سَرَسون نسبت به عقب‌ماندگی ذهنی شکل می‌گیرد؛ در رابطه با استفاده نابجا از آزمون‌های هوش برای مقاصد سیاسی و اجتماعی دچار شک و تردید می‌شود و می‌آموزد که ساحت هنر، چگونه از طریق تلاش‌های خستگی‌ناپذیر معلمان بزرگی چون دکتر هنری شی-فر-سیمون^۴ توانسته استعدادهای نهفته در آنان که لقب بی‌کفایت ذهنی برشان نهاده شده را شکوفا سازد.^۳

سَرَسون در سال ۱۹۴۲ مدرک دکترای خود را از دانشگاه کلارک اخذ می‌کند. به نقل از خود او: «بجز من، همه‌ی هم کلاسی‌هایم به محض فارغ‌التحصیلی به عضویت هیأت علمی دانشگاه درآمدند. هیچ دانشگاهی به درخواست من پاسخی نمی‌داد و دلیل‌اش آن بود که من یهودی بودم». در نتیجه، ناچار می‌شود به سِمَت «آزمایش‌گر» در یکی از مدارس روستایی اکتفا کند که در آنجا آزمون‌های روان-سنجی را روی کودکان عقب‌مانده ذهنی اجرا می‌کرد. در همان مدرسه با خانم اِستر^۵ که مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته روان-شناسی از دانشگاه کلارک اخذ کرده بود، آشنا شده و ازدواج می‌کند. این ازدواج تا آخر زندگی مشترک آنها در سال ۱۹۹۳ ادامه پیدا می‌کند. در آن سال همسر سَرَسون در تصادف رانندگی جان خود را از دست می‌دهد.^۴

hosseinikhah_ali@yahoo.com

2. Civil Service Examination for Psychologists

3. Southbury Training School

4. Professor Henry Schaefer-Simmon

5. Esther

۱. استادیار گروه مطالعات برنامه درسی، دانشگاه خوارزمی

سَرسون پس از ۳ سال فعالیت در آن مدرسه روستایی، در سال ۱۹۴۵ از طرف دانشگاه ییل دعوت می‌شود که به عضویت هیأت علمی دربیاید. او با خوشحالی می‌پذیرد و استاد گروه روان‌شناسی بالینی می‌شود، به نقل از خود او: "دعوت از من به دلیل فعالیت‌های علمی بود که انجام داده بودم والا مخالفت با استخدام یهودیان همچنان ادامه داشت و من اولین فرد یهودی بودم که وارد آن گروه آموزشی شده بودم". او در آنجا به تدریس دروس کارشناسی ارشد روانشناسی مشغول می‌شود. لذا بعد از چند سال و به دلیل انجام تحقیقات روانشناسی در مدارس، علاقمند به حوزه‌ی تعلیم و تربیت می‌شود. سَرسون در دانشگاه ییل به خدمت خود ادامه می‌دهد تا اینکه پس از ۴۵ سال سابقه خدمت، در سال ۱۹۸۹ با درجه استاد تمام بازنشسته می‌شود. پس از بازنشستگی به جای حوزه روان‌شناسی، توجه خود را کاملاً معطوف به حوزه‌ی تعلیم و تربیت می‌کند و آثار متعددی را به رشته تحریر درمی‌آورد. سیمور سَرسون تا هنگام مرگ در سال ۲۰۱۰ دست از تلاش و تفحص علمی بر نمی‌دارد.^۵

آثار و زمینه‌های مطالعاتی

همانطور که پیش‌تر اشاره شد، سَرسون به دلیل مبتلا شدن به فلج عضو در نوجوانی، به حوزه روان‌شناسی و مسائل کودکان معلول و ناتوان ذهنی علاقمند می‌شود و رشته‌ی روان‌شناسی بالینی را برمی‌گزیند. نشانه‌های این علاقه در آثار اولیه‌اش کاملاً نمایان است. فعالیت علمی او در حوزه‌ی روان‌شناسی از سال ۱۹۴۲ تا سال ۱۹۵۵ ادامه پیدا می‌کند. سَرسون بعد از اخذ مدرک دکتری، در یکی از مدارس کودکان ناتوان ذهنی مشغول به کار می‌شود و بر مبنای این تجربه، نخستین کتابش را به سال ۱۹۴۹ تحت عنوان «مشکلات روان‌شناختی کودکان عقب‌مانده ذهنی» به نگارش درمی‌آورد.^۶

علاقه محض سَرسون به حوزه روان‌شناسی بالینی تا سال ۱۹۵۵ ادامه پیدا می‌کند، یعنی زمانی که با برتون بلت^۶، مدیر گروه علوم-تربیتی دانشگاه نیو هیون^۷ که فاصله چندانی با دانشگاه کلارک نداشت، آشنا می‌شود. این برخورد مبارک، منجر به ایجاد عشق و علاقه در سَرسون نسبت به حوزه‌ی تعلیم و تربیت می‌شود. بلت علاقه‌مند به مشاهده و بررسی مدارس و کلاس‌های درس بود و به این مهم پی برده بود که ضعف معلمان ناشی از دوره‌های تربیت معلم است. سَرسون به همراه بلت، تحقیقات مشترکی را آغاز می‌کند که به تألیف دو کتاب «اضطراب در مدارس ابتدایی» به سال ۱۹۶۰ و «آماده‌سازی معلمان: مسأله‌ای مطالعه‌نشده در حوزه تعلیم و تربیت» به سال ۱۹۶۲ می‌انجامد. نتایج پژوهش آنها، نخست اشاره به این داشت که مدرسه (بویژه کلاس)، محیط اجتماعی پیچیده‌ای است و فهم آن نیازمند مشاهدات طولانی و دقیق است و دوم اینکه معلم در این محیط اجتماعی، نقش محوری ایفا می‌کند. سَرسون در حین انجام این تحقیقات، متوجه نقش خطیر «روان‌شناسی اجتماعی» می‌شود و در سال ۱۹۶۶ کتابی تحت عنوان «روان‌شناسی در محیط‌های اجتماعی» را به چاپ می‌رساند. می‌توان حدس صادق زد که جرقه‌ی تألیف برجسته‌ترین اثرش یعنی «فرهنگ مدرسه و مسأله‌ی تغییر» از تلاقی سازنده سه اثر قبلی یعنی «روان‌شناسی اجتماعی»، «اضطراب در مدارس ابتدایی» و «آماده‌سازی معلمان» حاصل آمده باشد. سَرسون در سال ۱۹۶۶، در دانشگاه مریلند، سخنرانی تاریخی خود تحت عنوان «فرهنگ مدارس و فرایند تغییر» را ایراد می‌کند و در سال ۱۹۷۱ همین عنوان را با اندکی جرح و تعدیل برای شاهکارش برگزیده و به چاپ می‌رساند. اینجاست که سَرسون کاملاً مبتلا به مسائل خطیر تعلیم و تربیت بویژه برنامه‌درسی می‌شود. در سال ۱۹۹۶، کتاب را بازبینی کرده و فصل جدیدی تحت عنوان «بازنگری: ۲۵ سال بعد» را به آن می‌افزاید. در این فصل جدید، به بررسی روند اصلاحات تربیتی در ۲۵ سال اخیر از سال ۱۹۷۱ تا ۱۹۹۶ پرداخته و نتیجه می‌گیرد که بهبودی حاصل نیامده است.^۷ راز این اثر جاودان در این نکته نهفته است؛ در آثار دیگران که بعد از کتاب «فرهنگ مدرسه و مسأله‌ی تغییر»، راجع به تغییر تربیتی انتشار یافتند، تقریباً هیچ مبحث جدیدی وجود ندارد که سَرسون قبلاً در این اثر برجسته به نوعی به آن نپرداخته باشد. در این اثر، از نوآوری‌های کلان از قبیل معرفی ریاضیات جدید در دهه‌ی ۱۹۶۰، به خاطر شکست‌شان در نپرداختن به قواعد و مقررات ریشه‌دار و تاریخی مدارس از قبیل برنامه زمانی، سازمان کلاس درس و سنت انزوای معلم،

6. Barton Blatt

7. New Haven University

به شدت انتقاد شده است. سَرسون نشان داده که فرهنگ مدرسه در مقابل تغییر بنیادی و نظام‌مند، به شدت نفوذناپذیر است و در تلاش‌های انجام شده جهت ایجاد تغییر در مدارس، به ندرت به مواردی چون سیاست مدرسه، نظام مدیریت مدرسه، بافت اجتماعی و خط‌مشی نظام آموزش مدرسه‌ای، یا فرهنگ فردگرایی در بین معلمان که مدرسه را تبدیل به محیطی کم‌مایه جهت یادگیری‌شان کرده، پرداخته شده است. در حالیکه توجه به این موارد جزو ضروریات موفق شدن در تلاش‌های اصلاحی است.^۸

سَرسون پس از انتشار این میراث فکری ماندگار، آثار متعدد دیگری را در فاصله سالهای ۱۹۸۲ تا ۲۰۰۹ منتشر کرده که همه آن آثار مربوط به حوزه تعلیم و تربیت است. مهمترین آن آثار عبارتند از: شکست قابل پیش‌بینی اصلاحات تربیتی؛ آموزش مدرسه‌ای در آمریکا: بلاگردان و سبب نجات؛ تدریس به مثابه هنر نمایشی؛ نامه‌هایی به وزیر آموزش و پرورش؛ منظور شما از یادگیری چیست؟؛ شما هم به تدریس می‌اندیشید؟ فرصت‌ها، معضله‌ها، واقعیت‌ها.^۹

تأثیرپذیری و تأثیرگذاری

سَرسون سه متفکر برجسته را اسوه علمی خود قرار داده است: جان دیویی، ویلیام جی‌مز، زیگموند فروید. آنگونه که سَرسون در زندگینامه خویش این سه عالم بزرگ را ستوده، به بهترین نحو سنخیت و کیفیت ذهن خود را به تصویر کشیده است: "وجه اشتراک این سه متفکر؛ داشتن تحصیلات عالی، گنجینه‌ای از دانش، ذهنی پویا و بی‌قرار، ذهنی گشوده و تعمیم‌گرا، و تهوری بوده که آنان را در طول زندگی‌شان قادر ساخته در حوزه‌ی اندیشه و نگرش، تحولات شگرف بوجود بیاورند. میزان دانش آنها راجع به تاریخ علم بشر، حیرت‌آور بوده و شخصی چون من در برابر آن، کاملاً احساس حقارت می‌کنم و بدان رشک می‌ورزم. حقیقتاً، آنان به واسطه‌ی نگاه آسمانی‌شان، می‌توانستند گذشته را ببینند و آینده‌ی بسیار متفاوتی را پیش‌بینی کنند. آنان جهد کردند که همواره بنویسند تا اندیشه‌هایشان را نافذ و همگانی سازند. آنان همواره در حال سؤال پرسیدن و به زیر سؤال بردن بودند. و تاکنون جهانیان نتوانستند هیچ‌کدام از آنان را به فراموشی بسپارند."^۹

با وجود آن‌که، این سه متفکر نامی هرکدام در حوزه‌های علمی نسبتاً متفاوت سر رشته داشتند، ولی سَرسون وجه اشتراک آنها را در توجه به «حوزه‌ی تعلیم و تربیت» توصیف می‌کند. سَرسون در عین حال که از فلاسفه و مربیان تربیتی تأثیر پذیرفته، بر نظریه‌پردازان پیشرو در حوزه‌ی تعلیم و تربیت نیز تأثیر بسزایی گذاشته است. به نقل از رابرت فرید^۹ که کتابی درباره سَرسون تحت عنوان «دوران‌دیش شکاک»^{۱۰} نگاشته است، بسیاری از نظریه‌پردازان معاصر از جمله جان گودلد، مایکل فولن، تئودر سیزر و لیندا دارلینگ^{۱۱} به صراحت اذعان داشتند که تفکرشان تحت تأثیر افکار و اندیشه‌های سَرسون شکل گرفته است. ایده‌های سَرسون نقش مهمی در تحولات تعلیم و تربیت ایفا کرده و همین امر موجب شده که به وی لقب «پیکر تراش ایده‌ها»^{۱۲} بدهند. شایان ذکر است، سَرسون نه تنها نظریه‌پرداز بلکه فردی کاملاً عمل‌گرا بوده و به همین دلیل در کنار لقب قبلی، فرید به وی لقب پارادوکسی‌کال «ایده‌پرداز عمل‌گرا» نیز داده است.^{۱۰}

بارها این سؤال بی‌پاسخ از سَرسون پرسیده شده است که آیا شما یک روان‌شناس هستید یا مربی تعلیم و تربیت؟^{۱۱} در جواب آن می‌توان گفت: سَرسون در آغاز زندگی علمی خود شخصیتی «روان‌شناس» بوده و به تدریج که با مدرسه و کلاس درس آشنا می‌شود و به بررسی مسائل روان‌شناختی دانش‌آموزان می‌پردازد، تبدیل به «روان‌شناس تربیتی» می‌شود و سرانجام که غرق در واکاوی و ارائه راه-حل برای مسائل و مشکلات تعلیم و تربیت (بویژه شکست اصلاحات تربیتی، کاستی‌های تربیت‌معلم، مشکلات ساختاری و فرهنگی مدارس) می‌شود، هیأت «مربی تعلیم و تربیت» و «منجی اصلاحات در برنامه‌درسی» به خود می‌گیرد. سَرسون در این راستا، کتاب‌های

۸. عناوین این آثار در پی نوشت آمده است.

9. Robert Freid

10. The Skeptical Visionary

11. John Goodlad, Michael Fullan, Theoder Sizer, Linda Darling.

12. Sculptor of Ideas

فراوان تألیف کرده تا دلایل شکست اصلاحات تربیتی را از جهات متعدد واریسی کند و این تلاش تا بدانجا پیش می‌رود که در سال ۲۰۰۲ و در نزد یکی از دوستانش (رابرت فرید) قسم می‌خورد که راجع به تعلیم و تربیت دیگر چیزی برای گفتن و نوشتن ندارد. این دوست می‌نویسد که من قسم او را باور نکردم.^{۱۲} شواهد نشان می‌دهد که سَرسون قسم خود را شکسته و تا زمان وفاتش در سال ۲۰۱۰، چندین کتاب دیگر راجع به تعلیم و تربیت نوشته است.

نظریه‌ی «فرهنگ مدرسه و تغییر»

سَرسون در خلال تحقیقات و بازدیدهای خود از مدارس در دهه‌ی ۷۰، متوجه پیچیدگی و ناشناختگی بافت مدارس می‌شود و پی می‌برد که عدم توجه به این مسأله، یکی از مهمترین دلایل شکست برنامه‌های تغییر بوده است. او اظهار می‌دارد که به غیر از جفرسون و سیاست‌گذاران دوره ریاست جمهوری او، سایر رؤسای جمهور امریکا هیچکدام با نگاه جامع و انسانی به مدارس نظر نینداخته‌اند؛ اغلب چنین تصور شده که مدرسه ساختمانی متشکل از چند اتاق درس، یک مدیر، چند معلم و عده‌ای دانش‌آموز است که می‌توان به طور سیستماتیک و مکانیکی به اداره‌ی آن پرداخت و به راحتی تغییرات لازم را اعمال کرد. در عمل، مشاهده شده که انجام چنین کاری غیر محتمل است.^{۱۳} تأکید و تمرکز سَرسون بر مدارس عمومی است و آن را پاشنه آشیل ایالات متحده نامیده است، چرا که در طول چندین دهه و با وجود انجام تلاش‌های ملی متعدد برای حل بحران تغییر در مدارس، موفقیتی حاصل نیامده است.^{۱۴} سَرسون در مصاحبه‌ای در سال ۲۰۰۶، در پاسخ به این پرسش که آیا تاکنون در وضعیت بی‌ثبات و ناخوشایند نظام آموزش عمومی ثبات و بهبودی حاصل آمده است یا خیر. جواب مایوس‌کننده‌ای می‌دهد و اضافه می‌کند که طرح بوش (NCLB)^{۱۵}، بدترین طرح اصلاحی بوده است.^{۱۵} به عقیده-ی او، تمام تلاش‌هایی که تاکنون تحت عنوان «اصلاحات در نظام تعلیم و تربیت» صورت گرفته، صرفاً حالت وصله‌کاری داشته نه ایجاد تغییر در نظام تعلیم و تربیت.^{۱۶} سَرسون دلیل اصلی شکست اصلاحات را عدم توجه به اکولوژی محیط اجرا (مدرسه و کلاس درس) می‌داند؛ البته اصلاح‌گران قبل از اجرای طرح‌های خود، به مطالعه‌ی محیط اجرا می‌پردازند ولی این کار با رویکرد روان‌شناختی صورت می‌گیرد. سَرسون استفاده از این رویکرد را آفت مدارس می‌داند، چرا که این رویکرد مبتنی بر اصول روان‌شناسی فردی است و به جای بافت مدرسه و روابط بین اجزای آن، به بررسی ویژگی‌های فردی می‌پردازد. مدرسه همانند خانواده، یک «نظام» است که مجموعه‌ای از قواعد و روابط بر اعضای آن حاکم است و بررسی و رفع مشکل هر کدام از اعضای آن، بدون توجه به رابطه‌ی آن عضو با اعضای دیگر ممکن نخواهد بود.^{۱۷} از این رو، سَرسون عامل اصلی شکست‌ها را حاکمیت روان‌شناسی بر نحوه مطالعه نظام تعلیم و تربیت می‌داند: در رویکرد روان‌شناختی به مدارس، فرد محور توجه است و به گروه و روابط گروهی توجهی نمی‌شود. سَرسون علاوه بر این عامل، دو عامل دیگر را به عنوان دلایل غفلت از رویکرد بوم‌شناختی مطرح می‌سازد که عبارت است از:

- رویکرد بوم‌شناختی از یک طرف، فاقد جذابیت و شهرت رویکرد علمی است و از طرف دیگر، در کوتاه مدت منجر به شناسایی و تشخیص ساختارها و الگوها نمی‌شود.
  - آنچه رویکرد بوم‌شناختی از پژوهشگر می‌خواهد، فوق‌العاده دشوار است؛ پژوهشگر به محض ورود به ساحت تحقیق باید ارزش‌های خود را به حالت تعلیق در بیاورد و هر آنچه در آنجاست را به همان صورت که هست توصیف کند.^{۱۸}
- در خاتمه می‌توان نتیجه گرفت که موفقیت اصلاحات و انجام تغییرات اساسی (نه وصله‌کاری) نیازمند برگرفتن رویکرد بوم‌شناختی است. گرچه، وقت‌گیر بودن و دشواری استفاده از این رویکرد، بهانه‌ای بوده که منجر به غفلت کردن از آن شده، لیکن از نتایج حاصل آمده می‌توان چنین برداشت کرد که امثال سَرسون، جکسن و فولن ثابت کردند که این رویکرد، جذابیت‌های خاص خود را دارا می‌باشد؛ انجام آن، کاری است شدنی و ممکن؛ و در درازمدت به صرفه‌تر از رویکردهای علمی است.

فهرست منابع:

- Sarason, S. (2004). *Big Change Question: Macro Change Demands Micro Involvement*. Journal of Educational Change. 5: 289-302.
- Sarason, S. (2010). *Seymour B. Sarason Home Page*. Available at: <http://www.seymoursarason.com>
- Palmer, Joy et al. (eds.) (2001). *Fifty Modern Thinkers on Education: From Piaget to the Present*. London and New York: Routledge. Pp. 133-142.
- Seymour B. Sarason (1988). *The Making of an American Psychologist: An Autobiography*, San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Freid, R. (2003). *The Skeptical Visionary: A Seymour Sarason Education Reader*. Philadelphia: Temple University Press, Pp. 7-8.
- Seymour B. Sarason (1949). *Psychological Problems in Mental Deficiency*, New York: Harper & Row.
- Sarason, S. (1996). *Revisiting "the Culture of the School and the Problem of Change"* (Third Edition). New York: Teacher College Press. Pp. 1-5.
- Palmer, Joy et al. (eds.) (2001). *Fifty Modern Thinkers on Education*.
- Seymour B. Sarason (1988) *The Making of an American Psychologist: An Autobiography*, San Francisco, CA: Jossey-Bass, Pp. 329-30. Cited in: Palmer, Joy et al. (eds.) (2001). *Fifty Modern Thinkers on Education: From Piaget to the Present*.
- Freid, R. (2003). *The Skeptical Visionary: A Seymour Sarason Education Reader*. Philadelphia: Temple University Press. Pp. 1-2, 79.
- Sarason, S. (1990). Publications of Seymour B. Sarason. *American Journal of Community Psychology*. Vol. 18, No.3, p. 377.
- Freid, R. (2003). *The Skeptical Visionary: A Seymour Sarason Education Reader*, p. 7.
- Ibid, p. 257.
- Sarason, S. (1997). The Public Schools: America's Achilles Heel. *American Journal of Community Psychology*. Vol. 25, No.6, Pp. 771-785.
- Sarason, S. (2006). *Interview with Seymour B. Sarason*. Available at: http://www.nepsy.com/leading/0608_9_ne_qa.html.
- Freid, R. (2003). *The Skeptical Visionary: A Seymour Sarason Education Reader*, p. 119.
- Sarason, S. (1982). *The Culture of the School and the Problem of Change (2nd Edition)*. Boston and London: Allyn & Bacon, Inc. P. 131.
- Ibid.

فهرست عمده‌ترین آثار سَرَسون در حوزه برنامه درسی:

- Seymour B. Sarason, K. Davidson, and B. Blatt (1962). *The Preparation of Teachers: An Unstudied problem in Education*, Cambridge, MA: Brookline Books.
- Seymour B. Sarason (1971). *The culture of the School and the Problem of Change*. Boston, MA: Allyn & Bacon.
- Seymour B. Sarason (1978). *Anxiety in Elementary School Children*. New York & London: John Wiley & Sons Inc.
- Seymour B. Sarason (1983). *Schooling in America: Scapegoat and Salvation*, New York: Free Press.
- Seymour B. Sarason (1988). *The Making of an American Psychologist: An Autobiography*, San Francisco, CA: Jossey-Bass.

- Seymour B. Sarason (1990). *The Predictable Failure of Educational Reform*, San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Seymour B. Sarason (1993). *The Case for Change: Rethinking the Preparation of Educators*, San Francisco, CA: Jossey-Bass.
- Seymour B. Sarason (1993). *You Are Thinking of Teaching? Opportunities, Problems, Realities*. New York: John Wiley & Sons Inc.
- Seymour B. Sarason (1995). *School Change: The Personal Development of a Point of View*. New York & London: Teacher College Press.
- Seymour B. Sarason (1997). *How Schools Might be Governed and Why?* New York & London: Teacher College Press.
- Seymour B. Sarason (1998). *Charter Schools: Another Flawed Educational Reform?* New York & London: Teacher College Press.
- Seymour B. Sarason (1998). *Political Leadership and Educational Failure*. San Francisco: Jossey-Bass, Inc.
- Seymour B. Sarason (1999). *Teaching as a Performance Art*. New York & London: Teachers College Press.
- Seymour B. Sarason (2002). *Educational Reform: A Self-Scrutinizing Memoir*. New York & London: Teachers College Press.
- Sarason, S. (2004). *And What do You Mean by Learning?* Portsmouth, NH: Heinemann.
- Seymour B. Sarason (2006). *Letters to a Serious Education President*. California: Corwin Press.

خواندنی های بیشتر:

- Fullan, Michael (1980). *The Meaning of Educational Change*, New York: Teachers College Press.
- Hargreaves, Andy (1986). *Two Cultures of Schooling: The Case of Middle School*, Lewes: Falmer Press.
- Hargreaves, Andy (1980). *Changing Teachers, Changing Times: Teachers' Work and Culture in the Postmodern Age*, London: Cassell New York: Teachers College Press.
- Hargreaves A., Lieberman, A., Fullan, A., Hopkins, D. (eds) (1998). *The International Handbook of Educational Change*, The Netherlands: Kluwer Press.
- Hargreaves, Andy (1982). *The Challenge for the Comprehensive School*, London: Routledge & Kegan Paul.
- Huberman, M. (1993). *The Lives of Teachers*, London: Cassell & New York: Teachers College Press.
- Lieberman, A. (1988). *Building a Collaborative School Culture*, New York: Teachers College Press.
- Lortie, D. (1975). *Schoolteacher*, Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Nias, J., Southworth. G., and Yeomans, A. (1989). *Staff Relationships in the Primary School*, London: Cassell.
- Waller, W. (1932). *The Sociology of Teaching*, New York: Wiley.
- Woods, P. (1985). *Sociology and the School*, London: Routledge & Kegan Paul.